

Het ICOMOS Charter voor de Interpretatie en Presentatie van Culturele Erfgoedsites

**Voorstel tot finale ontwerp
(verloperige Nederlandse vertaling)**

Herzien onder Auspiciën van
het ICOMOS Internationaal Wetenschappelijk Comité
voor Interpretatie en Presentatie

10 april 2007

Inleiding

Definities

Doelstellingen

Principes

INLEIDING

ICOMOS werd in 1965 opgericht als een mondiale organisatie van erfgoed specialisten, legt zich toe op de studie, documentatie en bescherming van culturele erfgoedsites en streeft er steeds naar de gedragscode voor conservatieprojecten te promoten en de publieke waardering voor het materiële erfgoed van de mensheid in al zijn vormen en diversiteit te vergroten.

Het Charter van Venetië (1964) stipuleert: “Het is essentieel dat de principes die gelden bij de bewaring en restauratie van oude gebouwen op een internationale basis moeten worden overeengekomen en vastgelegd, waarbij elk land verantwoordelijk is voor de toepassing van het plan binnen het kader van zijn eigen cultuur en tradities.” Daaropvolgende ICOMOS-charters hebben die opdracht overgenomen: ze stelden professionele richtlijnen op voor specifieke conservatieproblemen en moedigden effectieve communicatie aan over het belang van erfgoedconservatie over de hele wereld.

Deze vroegere ICOMOS-charters benadrukken het belang van publieke communicatie als een essentieel onderdeel van het ruimere conservatieproces (en omschrijven het op verschillende manieren als “verspreiding”, “popularisatie”, “presentatie” en “interpretatie”). Impliciet erkennen ze dat elke vorm van erfgoedconservatie – binnen elke culturele traditie – in feite een communicatieve handeling is.

Van materiële overblijfselen tot immateriële waarden van vroegere gemeenschappen en beschavingen: de keuzes die worden gemaakt (wat wordt bewaard, hoe wordt het bewaard, en hoe wordt het aan het publiek gepresenteerd?) maken deel uit van de interpretatie van de site. Deze elementen vertegenwoordigen de visie van elke generatie op wat betekenisvol is, wat belangrijk is, en waarom materiële overblijfselen uit het verleden moeten worden doorgegeven aan toekomstige generaties.

Er is duidelijk nood aan klare grondbeginselen, een gestandaardiseerde terminologie en aanvaarde professionele principes voor Interpretatie en Presentatie*. De spectaculaire uitbreiding van interpretatieve activiteiten op talloze erfgoedsites, de

---

* Zie definities op bladzijde 3

invoering van ingewikkelde interpretatieve technologieën, en nieuwe economische strategieën voor de marketing en het beheer van culturele erfgoedsites hebben de voorbije jaren nieuwe problemen geschapen en fundamentele vragen opgeroepen die cruciaal zijn voor zowel de conservatie van als de publieke waardering voor de culturele erfgoedsites over de hele wereld:

- Wat zijn de aanvaarde en aanvaardbare doelstellingen voor de Interpretatie en de Presentatie van culturele erfgoedsites?
- Welke principes moeten helpen bepalen welke technische middelen en methodes aangewezen zijn in bijzondere culturele en erfgoedcontexten?
- Welke algemene en professionele overwegingen moeten de Interpretatie en de Presentatie helpen vorm geven rekening houdend met de grote gamma aan specifieke vormen en technieken?

De bedoeling van dit Charter bestaat er dus in de basisprincipes van Interpretatie en Presentatie te definiëren als essentiële componenten van erfgoedconservatie en als middelen om de publieke waardering voor culturele erfgoedsites en het begrip ervan te vergroten.[†]

[†] Hoewel de principes en de doelstellingen van dit Charter evengoed kunnen gelden voor interpretatie buiten een site gaat het vooral om de interpretatie en de presentatie op of in de onmiddellijke buurt van erfgoedsites.

DEFINITIES

Voor wat de context van dit Charter betreft worden volgende begrippen als volgt ingevuld:

Interpretatie verwijst naar alle mogelijke activiteiten die het publiek bewuster maken van culturele erfgoedsites en het begrip ervan vergroten. Onder meer: gedrukte en elektronische publicaties, lezingen, installaties op de site en installaties erbuiten die er direct verband mee houden, educatieve programma's; gemeenschappelijke activiteiten, lopend onderzoek, opleiding en evaluatie van het interpretatieve proces zelf.

Presentatie verwijst meer specifiek naar de zorgvuldig geplande communicatie van de interpretatieve inhoud door de opstelling van interpretatieve informatie, de fysieke toegang tot een culturele erfgoedsite en de interpretatieve infrastructuur. Dit kan gebeuren door middel van verschillende technische middelen, waaronder bijvoorbeeld informatiepanelen, tentoonstelling zoals in het museum, vaste wandelroutes, lezingen, geleide wandelingen en multimediale toepassingen.

Interpretatieve infrastructuur omvat fysieke installaties, voorzieningen en ruimtes op of verbonden met een culturele erfgoedsite die specifiek worden gebruikt bij de interpretatie en presentatie, met inbegrip van nieuwe en bestaande technologieën die de interpretatie ondersteunen.

Site-interpretatoren zijn het personeel of de vrijwilligers op een culturele erfgoedsite die voltijds of deeltijds bezig zijn met de communicatie van de informatie die betrekking heeft op het belang en de betekenis van de site.

Culturele erfgoedsite verwijst naar een plaats, een locatie, een natuurlijk landschap, een nederzetting, een architecturaal complex, een archeologische site of een opstaande structuur dat een erkenning geniet en vaak wettelijk beschermd is als een plaats met een historische en culturele betekenis.

DOELSTELLINGEN

Dit Charter erkent dat interpretatie en presentatie deel uitmaken van het totale proces van de conservatie en het beheer van het culturele erfgoed en wil zeven basisprincipes vastleggen waarop interpretatie en presentatie zouden moeten steunen, welke vorm of welk medium ook in specifieke omstandigheden aangewezen wordt geacht.

Principe 1: Toegang en begrip

Principe 2: Informatiebronnen

Principe 3: Aandacht voor context en omgeving

Principe 4: Authenticiteit bewaren

Principe 5: Duurzaamheid plannen

Principe 6: Zorg voor betrokkenheid

Principe 7: Belang van onderzoek, evaluatie en opleiding

Volgens deze zeven principes, omvatten de doelstellingen van dit Charter:

1. Het **begrijpen** van en de **waardering** voor culturele erfgoedsites **vergemakkelijken**, de publieke bewustwording van de nood aan bescherming en conservatie aanwakkeren en het engagement van het publiek stimuleren.
2. Het **communiceren van de betekenis** van culturele erfgoedsites aan een ruim publiek door de waarde ervan zorgvuldig te documenteren, met behulp van aanvaarde wetenschappelijke methodes en levende culturele tradities.
3. **Het beschermen van de materiële en immateriële waarden** van culturele erfgoedsites in hun natuurlijke locatie en hun culturele en sociale context.
4. **Respect voor de authenticiteit** van de culturele erfgoedsites door het belang van hun historische verwevenheid en culturele waarde te communiceren en door ze te beschermen tegen de nadelige impact van opdringerige interpretatieve infrastructuur, de druk van de bezoekers en onjuiste of ongepaste interpretaties.

5. **Bijdragen tot de duurzame conservatie** van culturele erfgoedsites door het begrip van het publiek voor lopende conservatieprojecten en zijn betrokkenheid bij het gebeuren aan te moedigen, zodat op lange termijn het onderhoud van de interpretatieve infrastructuur en een regelmatige herziening van de interpretatieve inhoud worden verzekerd.

6. Het aanmoedigen van de **betrokkenheid** bij de interpretatie van culturele erfgoedsites door het voor de belanghebbenden en de bijhorende gemeenschappen gemakkelijker te maken om zich betrokken te voelen bij de ontwikkeling en de implementering van de interpretatieve programma's.

7. De **ontwikkeling** van technische en professionele richtlijnen voor erfgoedinterpretatie en -presentatie, met inbegrip van technologieën, onderzoek en opleiding. Deze richtlijnen moeten gepast en verdedigbaar zijn binnen de sociale context.

PRINCIPES

Principe 1: Toegang en begrip

Interpretatie- en presentatieprogramma's moeten culturele erfgoedsites gemakkelijker toegankelijk maken voor het publiek, zowel fysiek als intellectueel.

1.1 Een doeltreffende interpretatie en presentatie moet de persoonlijke ervaring verrijken, de waardering en het begrip van het publiek verhogen en het belang van de conservatie van culturele erfgoedsites communiceren.

1.2 Interpretatie en presentatie moeten het individu en de gemeenschap aansporen om na te denken over hun eigen perceptie van een site en de mensen helpen om met de site een betekenisvolle band te scheppen. De bedoeling is verdere interesse, studie, ervaring en ontdekking te stimuleren.

1.3 Interpretatie- en presentatieprogramma's moeten hun publiek demografisch en cultureel identificeren en inschatten. De waarden en de betekenis van de site moeten te allen prijze bij het gevarieerd publiek worden overgebracht.

1.4 In de interpretatieve infrastructuur moet worden rekening gehouden met de taalverscheidenheid onder de bezoekers en groeperingen die betrokken zijn bij de erfgoedsite.

1.5 Interpretatie- en presentatieactiviteiten moeten fysiek bereikbaar zijn voor het hele publiek.

1.6 Indien de fysieke toegang tot een culturele erfgoedsite wordt beperkt omwille van conservatieproblemen, culturele gevoeligheden, aangepast hergebruik of veiligheids-overwegingen, dan moet er interpretatie en presentatie worden voorzien buiten de site.

Principe 2: Informatiebronnen

Interpretatie en presentatie moeten steunen op bewijsmateriaal dat werd verzameld op basis van wetenschappelijke methodes en levende culturele tradities.

2.1 De interpretatie moet de hele gamma van mondelinge en geschreven informatie tonen, materiële resten, tradities en betekenissen die aan de site worden toegeschreven. Deze informatiebronnen moeten gedocumenteerd, gearchiveerd en voor het publiek toegankelijk gemaakt worden.

2.2 De interpretatie moet steunen op een stevig onderbouwde, multidisciplinaire studie van de site en haar omgeving. De interpretatie moet ook erkennen dat een betekenisvolle interpretatie noodzakelijkerwijs alternatieve historische hypotheses in overweging neemt en lokale tradities en verhalen omvat.

2.3 Op culturele erfgoedsites waar traditionele verhalen of herinneringen van historische getuigen een belangrijke informatiebron uitmaken m.b.t. het belang van de site moeten interpretatieve programma's deze mondelinge getuigenissen integreren – ofwel indirect met behulp van de faciliteiten van de interpretatieve infrastructuur, ofwel direct door de actieve medewerking van leden van betrokken verenigingen als interpretatoren in situ.

2.4 Visuele reconstructies van de hand van kunstenaars, architecten of computermodelmakers moeten worden gebaseerd op een gedetailleerde en systematische analyse van archeologische, architecturale, historische en milieugegevens, met inbegrip van de analyse van geschreven, mondelinge en iconografische bronnen en fotografie. De informatiebronnen waarop zulke visuele weergaven worden gebaseerd moeten duidelijk gedocumenteerd zijn en alternatieve reconstructies die steunen op hetzelfde bewijsmateriaal moeten, indien voorhanden, worden getoond als vergelijkingsmateriaal.

2.5 Alle programma's en activiteiten i.v.m. interpretatie en presentatie moeten worden gedocumenteerd en gearhiveerd zodat er in de toekomst naar kan worden verwezen en over nagedacht.

Principe 3: Context en omgeving

De interpretatie en presentatie van culturele erfgoedsites moeten betrekking hebben op hun ruimere sociale, culturele, historische en natuurlijke contexten en omgeving.

3.1 De interpretatie moet het belang van een site onderzoeken in alle facetten van haar historische, politieke, spirituele en artistieke context. Daarbij moet rekening worden gehouden met alle aspecten van de betekenis en de waarden van de site op cultureel, sociaal en milieugebied.

3.2 De publieke interpretatie van een culturele erfgoedsite moet de opeenvolgende fasen en invloeden tijdens haar evolutie duidelijk onderscheiden en dateren. De bijdragen van alle perioden aan de betekenis van de site moeten worden gerespecteerd.

3.3 De interpretatie moet rekening houden met alle groepen die hebben bijgedragen tot de historische en culturele betekenis van de site.

3.4 De landschappelijke omgeving, het natuurlijke milieu en de geografische locatie maken integraal deel uit van de historische en culturele betekenis van de site, en moeten bij de interpretatie van de site worden betrokken.

3.5 Met de immateriële aspecten van het erfgoed van een site zoals culturele en spirituele tradities, verhalen, muziek, dans, theater, literatuur, visuele kunst, lokale gebruiken en culinair erfgoed moet worden rekening gehouden in de interpretatie.

3.6 Zowel met de interculturele betekenis van erfgoedsites als met de talrijke invalshoeken gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, oude documenten en levende tradities moet worden rekening gehouden bij de formulering van interpretatieve programma's.

Principe 4: Authenticiteit

De interpretatie en presentatie van culturele erfgoedsites moeten de basisprincipes van authenticiteit respecteren in de geest van het Nara Document (1994).

4.1 Authenticiteit is een bekommernis die relevant is voor zowel gemeenschappen als materiële resten. Het ontwerp van een programma voor erfgoedinterpretatie moet de traditionele sociale functies van de site respecteren, evenals de cultuur en de waardigheid van de lokale bewoners en de betrokken gemeenschappen.

4.2 Interpretatie en presentatie moeten bijdragen tot de bewaring van de authenticiteit van een culturele erfgoedsite door het belang ervan te communiceren zonder een negatieve invloed op de culturele waarde ervan of zonder zijn structuur onherroepelijk te wijzigen.

4.3 Alle zichtbare interpretatieve infrastructuur (zoals kiosken, wandelpaden en informatiepanelen) moeten aansluiten bij het karakter, de omgeving en het culturele en natuurlijke belang van de site en tezelfdertijd makkelijk identificeerbaar blijven.

4.4 Concerten, theatervoorstellingen en andere interpretatieve programma's op een site moeten zorgvuldig worden gepland om de betekenis en de fysieke omgeving van de site te beschermen en om elke stoornis voor de lokale bewoners tot een minimum te beperken.

Principe 5: Duurzaamheid

Het interpretatieplan voor een culturele erfgoedsite moet aansluiten bij de natuurlijke en culturele omgeving van de site en moet o.a. duurzaamheid op sociaal, financieel en milieuvlak centraal stellen.

5.1 De ontwikkeling en implementatie van interpretatie- en presentatieprogramma's moeten integraal deel uitmaken van het globale plan, het budget en het beheer van culturele erfgoedsites.

5.2 Het mogelijke effect van de interpretatieve infrastructuur en de bezoekers op de culturele waarde, de fysieke kenmerken, de integriteit en de natuurlijke omgeving van de site moet volledig worden onderzocht in studies die invloeden op het erfgoed inschatten.

5.3 Interpretatie en presentatie moeten ten dienste staan van een hele reeks bewarende, educatieve en culturele doelstellingen. Het succes van een interpretatief programma mag niet enkel worden geëvalueerd op basis van de bezoekersaantallen of de inkomsten.

5.4 Interpretatie en presentatie moeten integraal deel uitmaken van het conservatieproces. Daarbij moet het publiek meer bewust worden gemaakt van specifieke conservatieproblemen op de site en moet worden uitgelegd welke inspanningen worden gedaan om de fysieke integriteit en authenticiteit van de site te beschermen.

5.5 Alle technische en technologische elementen die geselecteerd worden om blijvend deel uit te maken van de interpretatieve infrastructuur van een site moeten zo worden ontworpen en gebouwd dat een effectief en regelmatig onderhoud wordt verzekerd.

5.6 Bij interpretatieve programma's moet worden gestreefd naar billijke en duurzame economische, sociale en culturele voordelen voor alle belanghebbenden, door middel van educatie, opleiding en tewerkstellingsmogelijkheden in de interpretatieve programma's op de site.

Principe 6: Betrokkenheid

De interpretatie en presentatie van culturele erfgoedsites moeten het resultaat zijn van een zinvolle samenwerking tussen erfgoeddeskundigen, gastgemeenschappen en betrokken gemeenschappen, en andere belanghebbenden.

6.1 De multidisciplinaire expertise van wetenschappers, leden van de gemeenschap, conservatiedeskundigen, regeringsverantwoordelijken, sitebeheerders en –interpretatoren, reisorganisatoren en andere deskundigen moet worden geïntegreerd in de formulering van interpretatie- en presentatieprogramma's.

6.2 De traditionele rechten, de verantwoordelijkheden en de belangen van eigenaars, gastgemeenschappen en betrokken gemeenschappen moeten aandacht krijgen en worden gerespecteerd bij de planning van de interpretatie- en presentatieprogramma's voor de site.

6.3 Plannen voor de uitbreiding of de herziening van interpretatie- en presentatieprogramma's moeten open staan voor de commentaar en de betrokkenheid van het publiek. Iedereen heeft het recht en de verantwoordelijkheid om zijn mening en visie kenbaar te maken.

6.4 De kwestie van de intellectuele eigendom en de traditionele culturele rechten is bijzonder relevant voor het interpretatieproces en de uitdrukking ervan met behulp van verscheidene communicatiemedia (zoals multimediale presentaties in situ, digitale media en gedrukt materiaal). Het eigendomsrecht en het recht om beelden, teksten en ander interpretatief materiaal te gebruiken, moet tijdens de planning worden besproken, verduidelijkt en overeengekomen.

Principe 7: Onderzoek, evaluatie en opleiding

Voortdurend onderzoek, evaluatie en opleiding zijn essentiële onderdelen van de interpretatie van een culturele erfgoedsite.

7.1 De interpretatie van een culturele erfgoedsite kan niet als voltooid worden beschouwd met de verwezenlijking van een specifieke interpretatieve infrastructuur. Voortdurend onderzoek en overleg zijn van belang om het begrip van en de waardering voor het belang van de site te bevorderen. Regelmatige herzieningen moeten integraal deel uitmaken van elk programma voor erfgoedinterpretatie.

7.2 Het interpretatieve programma en de bijhorende infrastructuur moet zo worden ontworpen en opgebouwd dat het voortdurende herziening van de inhoud en/of uitbreiding ervan mogelijk maakt.

7.3 Interpretatie- en presentatieprogramma's en hun fysieke impact op de site moeten voortdurend worden gecontroleerd en geëvalueerd en periodieke veranderingen moeten worden aangebracht op basis van zowel wetenschappelijke analyses als feedback van het publiek. Zowel bezoekers en leden van belanghebbende gemeenschappen als erfgoeddeskundigen moeten worden betrokken bij dit evaluatieproces.

7.4 Elk interpretatieprogramma moet worden beschouwd als een educatief hulpmiddel voor mensen van alle leeftijden. Het ontwerp ervan moet rekening houden met het mogelijk gebruik in leerplannen, informele en levenslange studieprogramma's, communicatie- en informatiemedia, speciale activiteiten, evenementen en tijdelijke betrokkenheid van vrijwilligers.

7.5 De opleiding van gekwalificeerde deskundigen op de gespecialiseerde gebieden van erfgoedinterpretatie en –presentatie, zoals inhoudelijke invulling, beheer, technologie, gidsen en educatie, vormt een cruciale doelstelling. Bovendien moeten de academische basisopleidingen voor conservatie in hun cursussen een component bevatten over interpretatie en presentatie.

7.6 Opleidingsprogramma's in situ en cursussen moeten worden uitgewerkt met de bedoeling het erfgoed- en interpretatiepersoneel op alle niveaus, de betrokken gemeenschappen en de gastgemeenschap op de hoogte te houden van de recente ontwikkelingen en vernieuwingen op dat vlak.

7.7 Internationale samenwerking en de uitwisseling van informatie zijn essentieel voor de ontwikkeling en de instandhouding van normen voor interpretatiemethodes en –technologieën. Daartoe moeten zowel internationale conferenties, workshops en uitwisselingen van professioneel personeel worden aangemoedigd als nationale en regionale vergaderingen. Deze laten toe op regelmatige basis informatie uit te wisselen over de diverse interpretatieve benaderingen en ervaringen in verscheidene regio's en landen.